

מראי מקומות- מכות ט"ו

מתקן הלאו כלל (וכמו שהק' הפנ"י לעיל), כי מה שנטמא המקדש ע"י מה שנכנס מקודם אינו מתוקן כלל ע"י מה שיצא עכשיו, אלא העשה הוא שלא יוסיף עוד טומאה על טומאתו. ומה שרבה חולק ע"ז, היינו משום דס"ל דכיון שהשלוח הזה מציל מן הלאו שלא תוסיף טומאה, תיקון הלאו יש בו [וצ"ע], ולכן ע"כ מה שלוקה, היינו משום שרק קדמו העשה, ולא נתקן.

(ג) **אמר עולא, לא יאמר לו תהי' לאשה וליגמר ממוציא שם רע- הק' הפנ"י יהושע**, איך שייך ללמוד ממצש"ר דחייב המאנס לישאנה, שאני התם אצל מוצש"ר דאשתו היא מכבר, וקנסו התורה שלא יגרשנה כל ימיו, אבל באונס הרי אינה אשתו כלל, ומהכ"ת לומר דהתורה קנסו לישא אשה שלא מדעתו. ותי' דאולי כוונתו לומר דלא הי' צריך התורה לאומרה בלשון עשה, אלא הול"ל מהר ימהרנה לו לאשה, וממילא ידעי' ממוצש"ר דלא יוכל לשלחה כל ימיו. וע"ש מה שהק' עוד, דצריך קרא זה להא דדרשי' בריש אלו נערו דהמצוה הוא באשה הראוי' לו, ע"ש מש"כ בזה.

(ד) **ומה מוצש"ר שלא עשה מעשה- כ' הריטב"א**, דאפי' למ"ד עקימת שפתיו הוי מעשה, אינו כ"כ מעשה כמעשה בעילה. וע' במהר"ם שי"ף בכתובות (ריש מו.), שכ' דאפי' למ"ד דצריך להשכיר עדים או לבעול, ובלא"ה לא לקי, מ"מ משמעות הפסוק הוא דהמלקות הוא משום דעבר על לא תלך רכיל, וא"כ שפיר אמרי' שלא עשה מעשה.

(ה) **א"ל, משום דכתב בי' רחמנא עשה יתירא מגרע גרע- פי' הריטב"א**, דמה דאמרי' דצריך להיות דומה ללאו דחסימה, היינו רק שלא יהי' קל מלאו דחסימה, אבל אם חמיר טפי מלאו דחסימה, כש"כ דלוקין עליו. ולא נתכוין ר"פ בקו' דאינו דומה ללאו דחסימה אלא למה שהק' אח"כ, דא"כ לאו הניתק לעשה נמי.

(א) **תנינא הבא למקדש טמא- הק' הפנ"י יהושע**, מהו הראי' מבא למקדש טמא, הרי אפי' אם אמרי' דלאו שקדמו עשה הוי ממש כמו לאו הניתק לעשה, פשוט הוא דזה רק היכא דהעשה מתקן הלאו, משא"כ בהבא למקדש טמא, אין שייך כלל לומר דהעשה הוא תקונו של הלאו, דכיון דעבר על האיסור כרת במזיד במה שנכנס למקדש כשהוא טמא, מה שייך אח"כ לתקן מה שעשה ע"י שיצא, הרי מה דעביד עביד. תדע, דהא חייב אפי' אם שהה שם כדי השתחווי', ואם התרו בו אל תטמא אל תטמא, חייב שתיים, ומה שייך לומר דמה דיצא אח"כ מתקן מה שנכנס מקודם. ותי' דמה דאמר ר' יוחנן לאו שקדמו עשה לוקין עליו, עיקר חידושו הוא לומר דמה דאמרי' דלאו הניתק לעשה פטור, אי"ז סתם גזה"כ, משום דאינו דומה ללאו דחסימה, אלא מסברא אמרי' הכי, דמה שאינו לוקה בלאו הניתק לעשה הוא משום דמתקן הלאו. וא"כ, י"ל דלעולם אזלי' בתר סברא, ולכן יש לחלק בין קדם לאו לעשה או עשה ללאו. ומה שהגמ' הביא ראי' מהא דהבא למקדש טמא, פי' הפנ"י די' להביא ראי' מזה דאי"ז סתם גזה"כ דצריך להיות דומה ללאו דחסימה, דהא הבא למקדש טמא ג"כ אינו דומה ללאו דחסימה, דהא אית בי' כרת [ולכא' דוחק לומר כן, דא"כ למה הביא הגמ' הא ד"וישלחו מן המחנה", דהיינו העשה, הרי אי"ז שייך לקו' הגמ' כלל, וגם מ"ש הבא אל מקדש טמא דנקט, הו"ל לנקוט הבא על אחתו דרישא, דג"כ חייבו בכרת, וצ"ע], וע"ש איך שביאר המשך הגמ' לפי זה.

(ב) **אלא מאי טעמא קא הדר בי', משום דקשיא לי' אונס- הק' הריטב"א**, סכ"ס, איך יישב ראיית הגמ' מהבא אל מקדש טמא, דמבואר דלאו שקדמו עשה לוקין עליו. ותי' בשם הבעל המאור דשאני בא אל המקדש טמא דחייב כרת הוא, וחמיר, ואינו דומה ללאו דחסימה, ולכן אפי' ע"י ניתוק הלאו לא יועיל לפוטרו ממלקות. ובשם תוס' הביא דאיסור דבא למקדש טמא אית בה ב' לאווין, לאו דולא יטמאו, ולא דואל המקדש לא תבא, ואין עשה א' מתקן תרי לאווין (וע"ש איך שביאר למה רבה חולק ע"ז). ועוד תי', וכ' דלתי' זה הסכים הרמב"ן, דעשה זה אינו

(ו) **הניחא למ"ד בטלו ולא בטלו, וכו' - ע' כל** הסוגיא, וע' **בריטב"א** (ועוד ראשונים) שהביא דגירסת כמה ראשונים הוא להיפוך מגירסת **רש"י ותוס'**, אלא גרסי הניחא למ"ד קיימו ולא קיימו, וכו'. ופי' הריטב"א, דקאי על מה דאמר' דההוא לנתוקי לאו הוא דאתי, וע"ז הק' הגמ', בשלמא למ"ד קיימו ולא קיימו, אז יכולין לומר דאתי העשה לנתק הלאו, אבל למ"ד בטלו ולא בטלו, אפי' אם אינו עושה העשה אינו לוקה, אא"כ בטלו בידים, וא"כ איך אמרי' דהעשה מנתק הלאו. וע"ז השיב הגמ' דמידי הוא טעמא אלא לר' יוחנן, הרי הוא ס"ל קיימו לא קיימו. והמשיך דקמפלגי בהתראת ספק, דלר"י דס"ל התראת ספק שמה התראה, א"כ הוי כל התראה התראת ספק, דאולי יקיים העשה. משא"כ לר"ל, דס"ל בטלו ולא בטלו, ס"ל דהתראת ספק לא שמה התראה, ורק בבטלו ולא בטלו שייך מלקות, דאז הוי התראת ודאי, דהיינו בשעת ביטול העשה, וזה נחשב התראה בשעת מעשה, דהא עיקרו של לאו זה הכתוב תלאו בעשה זה למלקות. **יצא מזה מח' יסודי בין רש"י והראשונים, דלפי רש"י** האיסור הוא הלאו עצמו, והביטול הוא רק כתנאי, ולכן אין שייך להתרותו קודם הביטול, אבל הראשונים ס"ל דהביטול הוא חלק של העבירה גופא, ולכן שפיר שייך להתרותו אף קודם הביטול. וגם נח' בביאור הא דקיימו ולא קיימו, דרש"י ס"ל דלמ"ד קיימו ולא קיימו, הרי התראתו הוא התראת ודאי, כיון דכל האיסור הוא מה שעובר הלאו, ורק שיכול לתקנו ע"י עשיית העשה, אבל סכ"ס הוי התראתו התראת ודאי. אבל לפי הריטב"א, לכאורה היסוד הוא דה"א קיום של העשה הוא חלק מן המחייב, וכיון שבשעת העברת הלאו עדיין יכול לעולם לקיים העשה, א"כ בשעת התראתו הוי התראת ספק, דלמא לעולם לא יתחייב מלקות.

(ז) **אלא למ"ד קיימו ולא קיימו - פרש"י, דגדר** הדבר הוא דכשיבא לב"ד, או יקיים העשה ויפטר, או ילקה, דהיינו דתלוי הדבר באזהרת ב"ד. וע"ז הק' **תוס'**, דא"כ שפיר שייך כל ימיו בעמוד והחזר גם למ"ד קיימו ולא קיימו, דהיינו אם אינו בא לב"ד. ולכן פי' תוס'

דלמ"ד קיימו ולא קיימו לעולם לוקה אא"כ קיים העשה בתכ"ד אחר שעבר הלאו. וע"ע **בשיעורי ר' שמואל** (תי"ח) שהביא פי' ג' דדייק מדברי הרמב"ם, דמ"ד קיימו לא קיימו ס"ל דאינו לוקה אא"כ נתבטל העשה לגמרי, אלא דחולק על מ"ד בטלו ולא בטלו בזה, דמ"ד קיימו ולא קיימו ס"ל דאפי' אם העשה נתבטל ע"י אחר, ולמשל שמתה מעצמה, חייב מלקות, משא"כ למ"ד בטלו ולא בטלו, צריך שהוא יבטל העשה. (וע"ש מה שחקר למ"ד בטלו ולא בטלו, האם צריך דוקא ביטול בידים, או אפי' אם ביטלו ע"י דיבור ומחשבה, אם גם זה מהני לחיבו מלקות, ע"ש מש"כ לתלות זה בפלוגתת הראשונים שהבאנו לעיל, דאם הביטול הוא רק תנאי בהמחייב, א"כ י"ל דאפי' אם עושה כן ע"י מחשבה ודיבור, שפיר לוקה, משא"כ אם הביטול הוא חלק של העבירה, א"כ אולי צריך להיות ע"י מעשה דוקא.)

(ח) **שבועה שאוכל ככר זה היום, ועבר היום ולא** **אכלה, ר"י ור"ל דאמרי תרויהו אינו לוקה -** ע' **בשיעורי ר' שמואל** (תכ"ב) דחקר במהו שעת העבירה, אי ברגע האחרון הוא, או דלמא שהוא איסור דנמשך כל היום כולו. והק' דממ"נ ק' להבין הא דנחשב התראת ספק. דאי עבירה נמשכת היא, א"כ הו"ל התראת ודאי, דבתחלת העבירה מתרינן ב' שלא לעבור בשהייתו על השבועה, ומה לי עבירה הנמשכת שעה א' או עבירה הנמשכת כל היום. ואם אינו עובר עד סוף היום, א"כ נמצא דאי אפשר לצמצם שעת העבירה כלל, ואי"ז התראת ספק, אלא דאי"ז התראה כלל, דלא התרו אותו בשעת עשיית העבירה. ולכן פי' שיש צד ג', דבכל רגע הוא עובר על שבועתו במה שאינו אוכל ברגע זה, אבל זהו רק היכא שהוברר דג"כ לא אכלה אח"כ ביום זה, דכיון דעבר כל היום ולא אכל, א"כ נמצא דבכל רגע מהיום שנמנע מלאכול הרי גרם ביטול שבועתו. וא"כ, נמצא דשפיר הוי התראה בשעת העבירה, דכל רגע הוי עבירה, אלא דהי' ספק אם בביטול אכילה של רגע זה הוי עבירה, וזה אינו נתברר עד סוף היום, וא"כ שפיר הוי התראת ספק.